

SOUTH-WEST
UNIVERSITY
"NEOFIT RILSKI"
BLAGOEVGRAD, BULGARIA

VOLUME 6
2008

SCIENTIFIC Research

ISSN 1312-7535

ELECTRONIC
ISSUE

ПЪТЯТ КЪМ ЕВРОПА

**Ценности, търсения, практики в българското културно
пространство на XX век**

**Научен ръководител: доц. МИРОСЛАВА КОРТЕНСКА,
доктор на изкуствознанието**

Този проект е спечелил финансиране по програма „Научни изследвания в държавните университети”, в област „Културно-историческо наследство”, към фонд „Научни изследвания” на МОН и реализиран в ЮЗУ „Н. Рилски”- Благоевград, в периода октомври 2007- 2010 г.

Проект:

ПЪТЯТ КЪМ ЕВРОПА – ценности, търсения, практики в българското културно пространство на XX век

/ Кратко описание /

Проектът „Пътят към Европа” се занимава с един типичен културен феномен за България и Балканите, касаещ приобщаването на своеобразното, националното, традиционното към универсалното и неговия специфичен език за комуникация. Това е важен проблем и за съвременния свят, който върви към глобализация. В този смисъл изследването „Пътят към Европа” е част от осмислянето на тенденциите на XX век, важни и за началото на XXI век. От модернизация на словото към актуализиране на визията – така е рамкиран XX век, с най-характерните му форми, в неговото начало и край.

Проектът „Пътят към Европа” има двустранен смисъл и цел – от една страна той ще осмисли българския принос и специфика в диалога с Европа, обогатяването на европейския културен контекст, но от друга ще направи по-ясни и опознаваеми за европейците профила и своеобразието на един нов партньор в ЕС и то чрез културата. Особено важно за проекта е уточняването на посоките на влияние Европа-България, но и специфичното културно пространство на България, формирано през XX век. Всъщност този дуализъм и неговите различни превъплъщения представляват смъсъла на културно-историческото ни наследство, на опита, който е естествен център на този научно-изследователски проект. Като важна теза в изследването ще бъде не копирането и механичното внедряване на европейските модели и практики, а възприемането на техния дух и посоки. Ценностите, които ще оформи проекта – възприемчивост, динамичност, своеобразие, наред с неравномерност, наваксване и ускорено развитие на българската културна среда са особено важни и тяхното формулиране и популяризиране има голямо значение и ефект, както в исторически план, така и във формиране на визията за българската култура в европейски контекст. Друга важна теза на проекта е, че трудната промяна започва с мисионерските усилия на творци и интелектуалци, които я превръщат в обществена практика- в рамките на XX век. Така проектът „Пътят към Европа” ще напише бяла книга за постиженията и историческите промени, направени в

България, в диалога ѝ с напредничавите идеи, търсения и практики на Европа.

Проектът „Пътят към Европа” е интердисциплинарен, включва различни изкуства и различни форми на комуникация, актуални през различните периоди на XX век. Югозападният университет „Неофит Рилски”- Благоевград, като най-големия държавен университет извън столицата, с Факултет по изкуствата, с научен потенциал и добра база е най-подходящото място за разгръщане на такъв многостранен проект. В екипа му са привлечени както културолози, театрали, така и специалисти в отделни области- литература, визуални изкуства и танц от Югозападния университет-Благоевград, а също и изследователи от Института по литература към БАН, Института по изкуствознание – БАН, както и професионалисти– в публично-частно партньорство с Драматичен театър „Сълза и смях” – София и формацията за съвременен танц „Арабеск”- София. В екипа, който ще реализира проекта влизат учени, които вече са работили в Европа и познават добрите ѝ културни практики и имат сериозни изследвания – доц.д-р Мирослава Кортенска, д-р Владимир Петков, д-р Светлана Панчева. В екипа е привлечен и доц. Венцеслав Кисъов, който понастоящем ръководи един най- големите софийски театри- „Сълза и смях”. Именно тези имена изразяват и гарантират най-точно изследователската, образователна, но и широката публична насоченост на проекта.

Особено важни за целта на проекта са визитите и работните срещи с големи европейски културни фигури, привлечени като консултанти в лицето на Питър Брук, Пина Бауш и проф. Жорж Бану, които ще изложат и дискутират своя опит и демонстрират полезни търсения и практики. Това ще придаде на проекта и изследванията особена оригиналност, автентичност и приносен характер. Членове на екипа ще имат възможност да посетят и изследват в различни точки на Европа източниците, най- ярките прояви, оказали влияние върху българския културен контекст през XX век. Това също ще създаде автентичност и оригиналност на изследователската работа по проекта „Пътят към Европа”.

Всички тези активности по проекта ще подкрепят компаративните методи на изследване- между национално и универсално, между традиционни и нови форми и практики. Траен научен ефект ще се осъществи чрез отворен диалог, международна конференция, издаване на сборник с изказвания и научни съобщения, както и сборник с преводни текстове, важни за изясняване на стратегиите и практиките

на европейското културно развитие и неговите лидери. Важен ефект от проекта е свързването на изследването с образователни форми и с верига от практически занимания, с овладяването на съвременни нагласи и средства на комуникация. Цел на проекта, свързан с културните нагласи в обществото ни, е да се популяризират неговите етапи и резултати, с оглед промяна на вкуса и предпочитанията на широк кръг специалисти и публика. Това е сериозен социален ефект, който може да бъде реализиран чрез публичните дейности на проекта- участие в ежегодния международен университетски форум „Евроарт“- Благоевград, в трите му издания по време на трите етапа на проекта, както и покази в Драматичен театър-„Сълза и смях” и „Арабеск”- София. Друг важен канал за разпространение на резултатите на проекта е електронното издание „Scientific Research” на ЮЗУ – Благоевград, където ще бъде направена специална рубрика /на английски език/, за да се публикуват научни съобщения, статии. В ЮЗУ има Балкански център, както и студенти, магистранти и докторанти от Балканските страни, които могат да бъдат привлечени в дейностите по проекта и да му дадат едно не само българско, но и регионално измерение. Сериозен последващ ефект от проекта ще има от излъчването на документалния филм /в национален телевизионен ефир/, който ще бъде направен за гостуванията на Питър Брук и Пина Бауш, който ще привлече вниманието на широк кръг не само учени и студенти, но и на голяма аудитория от професионалисти и публика.

Първата част на проекта обхваща първите две десетилетия на XX век, периода след Освобождението на България, когато се формира новата ни държава и култура. Проектът се фокусира върху мисионерската дейност на кръга „Мисъл”- първия естетически кръг в националната ни култура. Д-р Кръстев, Пенчо Славейков, Петко Тодоров и Яворов-четири значителни творчески личности, свързани с българската традиция и фолклор, но и получили европейско образование и привлечени от новите тенденции в европейската култура в началото на XX век. Единението на четиримата в „Мисъл” е споено от новото им художествено съзнание, те са своеобразен пример затова как се усвоява и разпространява опита на Европа в България- драматично, сложно, но и стратегически ползотворно. Българските таланти се превръщат в мисионери за културен напредък- една историческа роля, която е особено поучителна за разбирането на националния ни характер. Общата активност на кръга „Мисъл” в започнатото от тях цялостно културно преобразование у нас се сблъсква с Байганьовщината, с

„фасулковците”, с агресията на лесносмилаемия културен продукт. Но това не им попречва да задвижат литературното творчество по посока на недокоснати светове и чувствителност, в сферите на общочовешкото, да открият човека в българина. Кръгът „Мисъл” поставя нови критерии, обособява територията на художествената критика, възлага големи задачи на превода, въвежда българина в спецификата и новостите в областта на драмата, извежда театъра ни от подчинението му на консуматорския дух на публиката. Смисълът на това историческо начинание е главно в прозрението, че процесите в културата ни, в отделните изкуства не са изолирани явления и те могат да се реализират, ако са неотменно свързани помежду си. Така се прави опит в съвременната наука да се утвърди един типично български феномен, свързан със специфичното ускорено развитие на културата ни, с наваксването на пропуснатото и приобщаването към европейските идеи и практики.

Настоящият проект има за цел да събере, анализира и обобщи всички досегашни проучвания за делото на кръга „Мисъл” и списание „Мисъл”. Събраното в литературни музеи, в изследвания, свързани с различни области- естетика, литература, театър, драматургия. Особено важен момент е те да бъдат освободени от някои догматични елементи, свързани с възгледа от тоталитарния ни период и да се разкрие истинското значение и опит от изминатия път към Европа в началото на XX век. Научна конференция, издаване на сборник с изказванията, направени на този форум и отпечатване на монография, обобщаваща пътя към Европа, в началото на XX век, ще завърши този първи етап на проекта. В нея ще участвуват като партньори Института по литература – БАН, Литературните музеи на Пенчо Славейков и Яворов.

Втората част от проекта засяга динамиката на българското културно пространство в последните две десетилетия на XX век, повторното ни фиксиране в пътя ни към Европа и с оглед присъединяването на България към Европейския съюз. Именно в този съвременен етап стана ясно, че българското културно пространство трябва да се отвори и трайно приобщи към ценностите, търсенията и практиките на Стария континент. Днешният свят е доминиран от визията, от нейната универсалност, от движенческия театър и танца, като глобален език за комуникация. В България, където има голяма танцова традиция, тенденциите на днешната сцена могат да имат широко приложение и развитие. Като консултанти на проекта са привлечени

световноизвестни имена в лицето на режисьора експериментатор Питър Брук, хореографката Пина Бауш /Германия/ и изследователя на съвременния език на изкуството проф. Жорж Бану/Франция/. Като се има предвид, че в основата на търсенията на Питър Брук е социалния ефект на експеримента и той е използван като инструмент за диалог между хора с различна култура, религии, дори и раса, проектът може да допринесе за изследване на освобождаването чрез изкуство от нагласите на сепаративизъм, вражди и религиозни противопоставяния, твърде характерни за региона ни. А новата методология на Пина Бауш за изразяване на съвременния човек, новият универсален език са също важни за изграждане на нагласи и умения за внедряване на подобна добра европейска практика. Особено важно за тази част от проекта е, че тези станали класици в европейската култура фигури ще дойдат в България и ще покажат своите завоевания. Това ще създаде нов характер на диалога България- Европа, ще предизвика особен ефект на изследването и неговите научно-образователни резултати. Втората част от проекта ще бъде обремен на визити, верига от практически работни срещи и демонстрационни дейности, които могат да бъдат показани и популяризирани на форума „Евроарт” в Благоевград, както и пред публика на софийска сцена. Това ще даде тласък да се оформи едно ново поколение в днешното културно пространство, което ще бъде подготвено за новите предизвикателства, новите форми и търсения. Целият втори етап ще бъде документиран, ще бъдат заснети най-важните му моменти и направена документация с анализи и презентации, която ще бъде публикувана във вид на сборник и документален филм. Всичко това ще бъде популяризирано сред студентите, магистрантите и докторантите, ще има свой не само изследователски, но и образователен смисъл. Особената оригиналност на втората част на проекта и очаквания широк интерес от професионални среди и публика от личното присъствие на фигури като Питър Брук, Пина Бауш и проф. Жорж Бану ще оформи едно ново лице на съвременната наука като стратегическа част от основните посоки на движение на обществото- диалога България- Европа. Проектът „Пътят към Европа” ще потвърди динамиката и способността на българското културно пространство да се движи, обогатява и усъвършенствува. Опитът на XX век ще да бъде преосмислен като важно и особено позитивно явление в културно-историческото ни наследство, като знакова традиция, даваща ни голям ресурс за развитие.